

Αριστοτέλης, ο Μέγας Σοφός Δάσκαλος του Μεγάλου Αλεξάνδρου

«Το γένος των Ελλήνων, καθώς βρίσκεται σε τόπους κείμενους στο μέσον εκείνων και των άλλων (προφανώς Βορρά και Νότου), έτσι μετέχει των ιδιοτήτων αμφοτέρων· διότι και δυναμισμόν έχει και διάνοιαν· και γι' αυτό και ελεύθερον είναι και άριστον πολιτικόν βίον διάγει και έχει την δύναμη να κυριαρχήσει επί πάντων, εάν είναι ευωμένον».

Αριστοτέλης. Πολιτικά

Πρόλογος

Αμφότεροι, Μεγάλοι της ανθρωπότητας Έλληνες, ο μεν Αριστοτέλης ως φιλόσοφος πανεπιστήμονας, που ενέπνευσε και εμπνέει τις σύγχρονες επιστήμες, ο δε Αλέξανδρος ως στρατηλάτης κοσμοκράτορας, που έμεινε στην παγκόσμια ιστορία ως Μέγας.

Τα έτη 2016-2017 ήταν διεθνώς τιμητικά αφιερωμένα στον Αριστοτέλη, διότι συμπληρώθηκαν 2400 χρόνια από τη γέννησή του.

Ο Αριστοτέλης, αυτός ο μέγας σοφός της ανθρωπότητας, συνδέεται με τον Μέγα Αλέξανδρο, όχι μόνο διότι καταγόταν από την Μακεδονία όπως και ο Μέγας Στρατηλάτης, αλλά κυρίως διότι υπήρξε δάσκαλός του. Αξίζει λοιπόν να τιμηθεί αυτός ο μεγάλος σοφός και από ημάς τους απογόνους του για τις σοφές γνώσεις που μας χάρισε, θέτοντας τις βάσεις σε όλες τις σύγχρονες επιστήμες.

Η παρούσα εργασία αναφέρεται κυρίως στην περίοδο κατά την οποία ο Αριστοτέλης είναι δάσκαλος του έφηβου Αλεξάνδρου, ενώ καταβάλλεται προσπάθεια να αποκαλυφθούν τα πιθανά μαθήματα που του δίδασκε, αφού μέχρι σήμερα δεν υπάρχει επαρκής πληροφόρηση γύρω από αυτό το θέμα.

Οδοιπορικό Ζωής και Δράσης του Αριστοτέλους - Καταγωγή

Γεννήθηκε κατά το έτος 384 π.Χ. στα Στάγειρα της Χαλκιδικής, 55 χιλιόμετρα ανατολικά της Θεσσαλονίκης, στη σημερινή κωμόπολη Σταυρός, τα οποία Στάγειρα υπήρξαν αποικία των Χαλκιδαιών. Ο πατέρας του Νικόμαχος ήταν γιατρός του βασιλέως της Μακεδονίας Αμύντα του Β΄, παππού του Μεγάλου Αλεξάνδρου. Ο πατέρας του Αριστοτέλη Νικόμαχος ανήκε στο γένος των Ασκληπιαδών, όπως και η μητέρα του, η Φαισιτιάδα, η οποία καταγόταν από την Χαλκίδα. Σύμφωνα με την οικογενειακή παράδοση των Ασκληπιαδών, ο Αριστοτέλης έπρεπε να ακολουθήσει το ιατρικό επάγγελμα του πατέρα του και δεν αποκλείεται να έλαβε από αυτόν τα πρώτα σχετικά μαθήματα περί την ιατρική και τις ανατομίες.

Ο Αριστοτέλης είχε αγαπήσει την ιδιαίτερα του πατρίδα τα Στάγειρα και διατηρούσε πάντοτε δεσμούς με αυτήν. Μάλιστα είχε μεσολαβήσει στον Μέγα Αλέξανδρο ο οποίος ανοικοδόμησε τα Στάγειρα, που είχε καταστρέψει ο πατέρας του, Φίλιππος ο Β΄. Ο Αριστοτέλης πρόωρα και σε νεαρή ηλικία ορφάνεψε από πατέρα και μητέρα, με αποτέλεσμα την κηδεμονία να αναλάβει ο φίλος του πατέρα του ονόματι Πρόξενος, ο οποίος ήταν εγκατεστημένος στον Αταρνέα, πόλη της Μικρασιατικής Αιολίδας, απέναντι από την Λέσβο. Επόμενο ήταν να συνδεθεί στενά με την οικογένεια του Προξένου, τόσο ώστε να υιοθετήσει τον γιό του Νικάνορα, να κάνει αυτόν συμμαθητή του Μεγάλου Αλεξάνδρου, μαζί με άλλους ευγενείς νέους της Μακεδονίας, κατά τα χρόνια

της διδασκαλίας αυτών από τον Αριστοτέλη. Παράλληλα, ο Αριστοτέλης φέρεται να είχε αδελφό τον Αρίμνηστο και αδελφή την Αριμνήστη. Τέλος, πρέπει να αναφερθεί, ότι και ο Πρόξενος φρόντιζε τον Αριστοτέλη σαν πραγματικό του παιδί, μεριμνώντας για τη μόρφωσή του, στέλνοντας αυτόν σε ηλικία 17 ετών στην Αθήνα, ώστε να «παιδευθεί» στην από τον Πλάτωνα ιδρυθείσα Ακαδημία.

Ο Αριστοτέλης στην Ακαδημία του Πλάτωνος

Το έτος 367 π.Χ. ο Αριστοτέλης, σε ηλικία 17 ετών, γίνεται μαθητής του Πλάτωνος στην Ακαδημία, στην οποία καλλιεργούνται, εκτός των θεωρητικών επιστημών και η πολιτική επιστήμη με την ελπίδα, εκ μέρους του Πλάτωνος, οι απόφοιτοι αυτής να βελτιώσουν την πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα. Εντός της Ακαδημίας οι μαθητές δεν ήταν παθητικοί ακροατές, αλλά συνδημιουργοί της γνώσης, καθόσον ο καθένας από αυτούς είχε την ευκαιρία να αναπτύσσει τις προσωπικές του απόψεις, σύμφωνα με τα ατομικά τους προσόντα. Τέτοιες πρωτοβουλίες ανέπτυξε και ο Αριστοτέλης με ανεξαρτησία έναντι των αντιλήψεων του δασκάλου του.

Η πνευματική δραστηριότητα του Αριστοτέλη εντός της Ακαδημίας άφηνε όλους κατάπληκτους, ακόμη και τον ίδιο τον δάσκαλό του, ένεκα της ευφυΐας του και της φιλοπονίας του. Τόσο, ώστε ο Πλάτων να ονομάσει τον Αριστοτέλη για την ευφυΐα του «νουν» της σχολής και για τη φιλογνωσία του «αναγνώστη».

Κατά την διαμονή του στην Αθήνα, ο Αριστοτέλης έρχεται σε επικοινωνία με τη σχολή της ρητορικής του Ισοκράτους, η οποία δρούσε παράλληλα και ανταγωνιστικά προς την Ακαδημία του Πλάτωνος, από πλευράς παιδευτικού λόγου. Ο Ισοκράτης χρησιμοποιούσε τον συνεχή λόγο, ενώ ο Πλάτων τους διαλόγους. Ο μεν λόγος του Ισοκράτη έχει ως σκοπό να πείθει, ενώ του Πλάτωνος είναι ο κατάλληλος για την επιστημονική έρευνα.

Ο Αριστοτέλης εφεύρε έναν ενδιάμεσο τύπο, ο οποίος αναπτύσσεται στο έργο του «ρητορική» και σύμφωνα με τον οποίον εκτίθενται όλες οι δυνατές λύσεις ενός ζητήματος, αφήνοντας τον ακροατή να επιλέξει την δική του προτίμηση.

Επίσης, ο Αριστοτέλης παρακολουθεί και την πνευματική κίνηση των Αθηνών, που συνέβαινε εκτός της Ακαδημίας, γνωρίζοντας έτσι καλά και την τραγωδία εκείνης της εποχής, με προτίμηση εκείνες που είχαν έντονο τραγικό πάθος, προφανώς διότι σε αυτές περιγράφονται γλαφυρά οι χαρακτήρες των προσώπων της τραγωδίας, όπως επιτρέπεται να θεωρηθεί από το αντίστοιχο έργο του «Ποιητική».

Τέλος, εντός της Ακαδημίας δόθηκε η ευκαιρία να παρακολουθήσει και να αναπτύξει ποικίλες επιστημονικές έρευνες, αναφερόμενες στην αστρονομία, στα μαθηματικά και στις Φυσικές Επιστήμες. Συγχρόνως, επειδόθηκε σε οντολογικές, λογικές και ρητορικές μελέτες. Όλες αυτές οι έρευνες και οι μελέτες, όπως και προσωπικές αντιλήψεις του Αριστοτέλη, κατά την διάρκεια της μαθητείας του, ολοκληρώνονται και ωριμάζουν, φέροντας την ανεξάρτητη προσωπική του σφραγίδα, κατά τα χρόνια της δικής του πλέον σχολής, το επονομαζόμενο «Λύκειο».

Ο Αριστοτέλης στην Άσσο και στη Μυτιλήνη

Κατά το έτος 348 π.Χ., με τον θάνατο του Πλάτωνος, προκύπτει θέμα διαδοχής του στην διεύθυνση της Ακαδημίας. Οι πλέον διακρινόμενοι μαθητές στην Ακαδημία ήταν ο Αριστοτέλης, ο εκ Χαλκηδόνος Ξενοκράτης και ο Στεύσιππος, ανιψιός από αδελφή του Πλάτωνος, στον οποίο παραδόθηκε η διεύθυνση της σχολής. Βέβαια, επόμενο ήταν να εγερθούν ορισμένα ερωτηματικά γιατί δεν προτιμήθηκε ο Αριστοτέλης. Το πιθανότερο είναι, ότι ήταν δύσκολο να ανατεθεί η διεύθυνση της Ακαδημίας στον Αριστοτέλη, διότι αυτός ήταν μέτοικος και έπρεπε να προτιμηθεί ο γνήσιος Αθηναίος που ήταν ο Στεύσιππος. Δεν αποκλείεται όμως και τα επισυμβάντα γεγονότα το 348 π.Χ. έτος, κατά τα οποία καταστρέφεται από τον βασιλέα Φίλιππο τον Β΄ η Όλυθος, να κατέστησαν δυσχερή την διαμονή του Αριστοτέλη στην Αθήνα. Επίσης να σημειωθεί, ότι η επάνοδος του στα Στάγειρα ήταν αδύνατη, διότι και αυτά είχαν καταστραφεί από τον βασιλέα Φίλιππο τον Β΄.

Ο Αριστοτέλης με τον Ξενοκράτη εγκαταλείπουν την Αθήνα και εγκαθίστανται στην Άσσο, πόλη της Μικρασιατικής ακτής, έναντι της Λέσβου, την διακυβέρνηση της οποίας είχαν οι Πλατωνικοί φιλόσοφοι Έραστος και Κορίσκος.

Η διακυβέρνηση της Άσσου ήταν προσφορά του ηγεμόνα Ερμιά του Αταρνέα, προς χάριν των πολύτιμων συμβουλών αυτών των φιλοσόφων, να ρυθμίσουν το πολίτευμα των πόλεων που είχε κατακτήσει κατά ήπιον και φιλόανθρωπον τρόπο, σύμφωνα με τις Πλατωνικές διδασκαλίες.

Οι ανωτέρω φιλόσοφοι λειτουργούσαν στην Άσσο φιλοσοφική σχολή, ως παράρτημα της Ακαδημίας του Πλάτωνος, της οποίας ο κύκλος των διδασκαλιών διευρύνθηκε με τις διδασκαλίες Αριστοτέλη και Ξενοκράτη. Συγχρόνως, κατά την διαμονή του στην Άσσο συνδέεται με στενή φιλία με τον Ερμιά, τον οποίο είχε γνωρίσει ως ακροατή στην Ακαδημία του Πλάτωνος και νυμφεύεται την ανιψιά του Πυθιάδα, από την οποία ο Αριστοτέλης απέκτησε κόρη, την οποία επίσης ονόμασε Πυθιάδα.

Με τον θάνατο της πρώτης συζύγου του και ερχόμενος αργότερα ο Αριστοτέλης και πάλι στην Αθήνα, νυμφεύεται την από τα Στάγειρα Ερπυλλίδα, από την οποίαν αποκτά το γιό του Νικόμαχο.

Μετά από την τριετή δράση του στην Άσσο, ο Αριστοτέλης προσκαλούμενος από τον μαθητή του Θεόφραστο, εγκαθίσταται στη Μυτιλήνη στην οποία διδάσκει και ερευνά επί τρία χρόνια, συμπληρώνοντας τις βιολογικές του μελέτες στα ψάρια. Γενικά, κατά την εποχή αυτή της δράσης του στην Άσσο και στη Μυτιλήνη ο Αριστοτέλης εμβαθύνει στις βιολογικές μελέτες του και σχεδιάζει ιδιαίτερα τα συγγράμματά του τα «Περί τα Ζώα Ιστορίας», τα «Περί μορίων των Ζώων» και το «Περί κινήσεως των Ζώων». Συγχρόνως εξακολουθεί κατά την διδασκαλία του να αναπτύσσει τα προβλήματα λογικής, μεταφυσικής, φυσικής και ρητορικής.

Στη Μυτιλήνη ο Αριστοτέλης παρέμεινε μέχρι το έτος 342 π.Χ., κατά το οποίο καλείται από τον βασιλέα Φίλιππο τον Β΄ να αναλάβει την διαπαιδαγώγηση του γιού του και διαδόχου του, του δεκατριάχρονου τότε Αλέξανδρου.

Ο Αριστοτέλης Δάσκαλος του Αλέξανδρου

Δεν είναι εξακριβωμένοι οι λόγοι για τους οποίους ο Φίλιππος ο Β΄ αποφασίζει να εκλέξει ως δάσκαλο του Αλέξανδρου τον Αριστοτέλη. Προς τούτο εικασίες έχουν διατυπωθεί, όπως αυτή που φέρει ως μεσολαβητή τον Ερμιά, η-

γεμόνα του Αταρνέα και στενού φίλου του Αριστοτέλη, ο οποίος επίσης ήταν και φιλικά προσκείμενος προς τον Μακεδόνα βασιλέα Φίλιππο τον Β΄. Μία άλλη εκδοχή είναι οι οικογενειακοί δεσμοί του Αριστοτέλη από τα προηγούμενα χρόνια με τη Μακεδονική αυλή. Ακόμη αξιόλογη είναι και η εκδοχή της μεγάλης φήμης που είχε αποκτήσει ο Αριστοτέλης, τόσο από τους διαλόγους στην Ακαδημία του Πλάτωνος, όσο και από τις διδασκαλίες του στην Άσσο και στη Μυτιλήνη.

Ο Φίλιππος ο Β΄, ο οποίος ήταν σε θέση να διακρίνει τα ξεχωριστά προσόντα της ευφυΐας και της ορμής του Αλέξανδρου, ως επίσης και προκειμένου να λάβει ο γιός του και διάδοχός του μία επάξια μόρφωση που αρμόζει σε βασιλιά, επέλεξε τον Αριστοτέλη.

Ο Αριστοτέλης αποδέχθηκε αυτό το κάλεσμα και με προθυμία μεγάλη επιδόθηκε στη μόρφωση του Αλέξανδρου. Η εκπαίδευση, μαζί με άλλους ευγενείς νέους, εγένετο σε δύο χώρους, άλλοτε μεν στην Πέλλα και άλλοτε στην κωμόπολη Μίεζα, στο ιερό άλσος των μουσών (κοντά στη σημερινή Νάουσα). Δεν υπάρχουν επαρκείς πληροφορίες για τα μαθήματα που ο Αριστοτέλης δίδαξε το έφηβο Αλέξανδρο. Υπάρχει όμως η συμφωνία των μελετητών του, ότι ο Αριστοτέλης φρόντισε στον διάδοχο του θρόνου να μεταδώσει πανελλήνιο πνεύμα με τα μαθήματά του. Όπως τέτοια μαθήματα ήταν τα ομηρικά έπη, τα οποία ο Αριστοτέλης είχε ειδικά διαμορφώσει για τον Αλέξανδρο και ο οποίος μάλιστα, όπως λέγεται, έφερε μαζί του στο προσκέφαλό του κατά την διάρκεια της εκστρατείας του στην Ασία. Όπως μαζί του επίσης στην εκστρατεία έφερε και μελετούσε και τους τρεις μεγάλους τραγικούς Ευριπίδη, Αισχύλο και Σοφοκλή.

Αυτές οι προτιμήσεις του Αλέξανδρου, ιδιαίτερα προς την Ιλιάδα και στις τραγωδίες, εξηγούνται διότι κατ' αρχάς τα κείμενα αυτά ήταν ευρέως διαδεδομένα εκείνη την εποχή και είχαν προσελκύσει το ενδιαφέρον του Αριστοτέλη από τα χρόνια της φοίτησής του στην Ακαδημία του Πλάτωνος, τόσο πολύ μάλιστα, ώστε αργότερα περί αυτών να συγγράψει το έργο του «Ποιητική». Το ενδιαφέρον του Αριστοτέλη προσέλκυσαν τόσο τα ομηρικά έπη όσο και οι τραγωδίες, διότι μέσα από το ήθος αυτών περιγράφονται οι χαρακτήρες των προσώπων, ανάλογα με την κοινωνική τους θέση και την ιστορική τους παράδοση. Αυτά τα κείμενα, σχολιαζόμενα κατάλληλα από τον Αριστοτέλη στον νεαρό Αλέξανδρο, ήταν λίαν ωφέλιμα για τον μέλλοντα Μεγάλο Στρατηλάτη.

Όσον αφορά για την ιδιαίτερη προτίμηση του Αλέξανδρου στην «Ιλιάδα», μπορεί να αποδοθεί και στην καταγωγή της μητέρας του της Ολυμπιάδας από το γένος του Αχιλλέα, ο οποίος είναι ο κύριος ήρωας του Τρωικού πολέμου και του οποίου ο χαρακτήρας και η συμπεριφορά στις μάχες, εγείρουν τον θαυμασμό ή και τον παραδειγματισμό του Αλέξανδρου, διότι πιθανόν να διαβλέπει και μία ομοιότητα χαρακτήρων με τον Αχιλλέα. Επίσης η εμπειρία του νεαρού ηγεμόνα στην ιατρική κατά τον Πλούταρχο οφείλεται στα διδάγματα που είχε λάβει από τον Αριστοτέλη, ο οποίος, ως γνωστόν πλησίον του πατρός του θα είχε τιμήσει την περί την ιατρική παράδοση των Ασκληπιαδών. Ασφαλώς τα μαθήματα ενός βασιλόπαιδου και διαδόχου του Μακεδονικού θρόνου, δεν περιορίζονται μόνο στα ανωτέρω.

Κατ' αρχάς ο Αριστοτέλης πρέπει να μετέδωσε όλες τις αποκτηθείσες εμπειρίες του, τόσο από τις διδασκαλίες και τις μελέτες του ίδιου κατά την διάρκεια της φοίτησής του στην Ακαδημία του Πλάτωνος, όσο και από τις διδασκαλίες του ίδιου και τις βελτιώσεις των γνώσεών του στη λογική, ρητορική, μεταφυσική και φυσική, κατά την διαμονή στην Άσσο και στη Μυτιλήνη.

Επίσης, θεωρείται απίθανο ο Αριστοτέλης να μην ακολούθησε την ολιστική παιδεία (πνεύμα-ψυχή και σώμα) του δασκάλου Πλάτωνος, για τους αξιωματούχους «Φύλακες», τους στρατηγούς των οποίων ο Πλάτων στην «Πολιτεία» του προόριζε για άρχοντες της πόλης και να μην εφάρμοσε αυτήν την αρχή ο Αριστοτέλης στον προοριζόμενο ως βασιλέα όλων των Ελλήνων Αλέξανδρο και στους άλλους ευγενείς νέους (εφαρμόζεται σήμερα στις στρατιωτικές Ακαδημίες).

Ο Πλάτων, στην οπλική και στην τακτική των πολέμων στους «Φύλακες», προσέθεσε και ολόκληρο κύκλο ακαδημαϊκών μαθημάτων για τους αξιωματούχους-«Φύλακες».

Ήταν φυσικό επόμενο ο Αριστοτέλης να αναλάβει την ακαδημαϊκή μόρφωση του νεαρού Αλέξανδρου και την στρατηγική παιδεία, προφανώς κάποιος από τους στρατηγούς ή και ο ίδιος ο Φίλιππος, παίρνοντας τον Αλέξανδρο μαζί του στις μάχες από παιδί, όπως μας επιτρέπουν να συμπεράνουμε η επιτυχής έκβαση της μάχης εναντίον των Μαϊδών στη Θράκη, όπου ιδρύει και την Αλεξανδρούπολη, όταν σε ηλικία 16 ετών αναλαμβάνει καθήκοντα αντιβασιλέως, ως επίσης και η ανάθεση από τον πατέρα του της ηγεσίας τμήματος του στρατού του κατά τη μάχη της Χαιρωνείας.

Εξ άλλου τον εθισμό των παιδιών των «Φυλάκων» στις συνθήκες των μαχών, ήταν κάτι το οποίο πρέσβευε ο Πλάτων και υποστηρίζει στο έργο του «Πολιτεία». Επομένως θεωρείται πολύ πιθανόν να είχε αποδεχθεί αυτή την αντίληψη και ο Αριστοτέλης, εφόσον είχε αναλάβει την παιδεία του διαδόχου βασιλιά της Μακεδονίας Αλέξανδρου. Όπως επίσης αποδέχθηκε ο Αριστοτέλης την ολιστική παιδεία ως την πλέον αρμόζουσα στον Αλέξανδρο, διότι όπως διευκρινίζει ο δάσκαλός του Πλάτων στο έργο του «Τίμαιος», οι στρατηγοί - «Φύλακες», πρέπει να είναι ικανοί αφενός να διεξάγουν επιτυχώς τις επιχειρήσεις, αλλά και τις διπλωματικές συμφωνίες με τις άλλες πόλεις.

Αυτή η ολιστική παιδεία, την οποία ο Αλέξανδρος λαμβάνει από τον Αριστοτέλη από ηλικίας 13 ετών, επιδρά βελτιωτικά στη φυσική ιδιοφυία, στην τόλμη και ορμή του φυσικού του χαρακτήρα, με συνέπεια, μετά την δολοφονία του πατέρα του Φιλίππου, να είναι πλέον ώριμος στην ηλικία των 20 ετών, για την πλήρη ανάληψη των καθηκόντων του ως βασιλιά της Μακεδονίας.

Με ορμή, ταχύτητα και διπλωματία, όπως έκανε και ο πατέρας του ο Φίλιππος ο Β΄, ενώνει όλες τις Ελληνικές πόλεις, πλην Σπάρτης, οι οποίες τον ανακηρύσσουν στρατηγό αυτοκράτορα για την εναντίον των Περσών εκστρατεία.

Το ηθικό των ανδρών της στρατιάς του βασιλιά Αλέξανδρου, αν και ήταν ολιγάριθμοι, ήταν μέγιστο, διότι οι στρατιώτες είχαν εμπιστοσύνη στα αξιοθάυμαστα στρατιωτικά προσόντα και στην ιδιοφυία του στρατηγού-αρχηγού τους. Η εκστρατεία άρχισε από την Αμφίπολη την άνοιξη του 334 π.Χ. και συνοδεύονταν από φιλοσόφους, μεταξύ των οποίων και ο ανιψιός του Αριστοτέλη Καλλισθένης, ιστορικούς, γεωγράφους, βοτανολόγους και άλλους ως συμβούλους του βασιλιά Αλέξανδρου.

Σε επιστολή του προς τον Δαρείο, βασιλέα των Περσών, ο Αλέξανδρος προβάλλει επισήμως ως λόγο της εκστρατείας εναντίον του, την εκδίκηση την οποία έπρεπε να λάβει ως ηγεμών των Ελλήνων για όσα κακά έπραξαν άλλοτε οι Πέρσες στους Έλληνες.

Σε όλες τις επί 13 ολόκληρα χρόνια μάχες, ο στρατηλάτης βασιλιάς Αλέξανδρος επέδειξε σταθερά τα ίδια προσόντα της ορμής και της ταχύτητας, σε συνδυασμό με τους ιδιοφυείς ελιγμούς του, μη παραλείποντας ταυτόχρονα προ της μάχης, να χρησιμοποιεί κατάλληλα και το «όπλο» της διπλωματίας.

Ο στρατηλάτης Αλέξανδρος καταλαμβάνει και ανακηρύσσεται βασιλιάς όλης της Ασίας, αναγνωρίζεται ως κοσμοκράτορας, ενώ από την ιστορία του προσδίδεται ο τίτλος του Μέγα. Παράλληλα, στις συνειδήσεις των λαών καταγράφεται ως υπεράνθρωπος με θεία καταγωγή, όχι μόνο για τα κατορθώματά του, αλλά και για τον σεβασμό του προς τα ήθη, έθιμα, τη θρησκεία και τον πολιτισμό των λαών που είχε κατακτήσει, πολλοί από τους οποίους τον αισθάνθηκαν ως ελευθερωτή από τον Περσικό ζυγό.

Όλα αυτά τα κατορθώματα, αλλά κυρίως η πολιτισμική συμπεριφορά του Μεγάλου Αλεξάνδρου προς τους λαούς της Ασίας που είχε κατακτήσει, μας βεβαιώνουν την επίδραση την οποίαν είχε ασκήσει η παιδεία του Αριστοτέλη. Ακόμη, η επίδραση της διδασκαλίας του Αριστοτέλη στον φυσικό χαρακτήρα και στη συμπεριφορά του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν τόσο μεγάλη, ώστε συχνά φέρεται να λέει: *«Στον πατέρα μου οφείλω το ζην, αλλά στον δάσκαλό μου το ευ ζην»*.

Ο Αριστοτέλης, προς χάριν του Μεγάλου Αλεξάνδρου φέρεται να έγραψε δύο έργα με τους τίτλους «Περί Βασιλείας» και «Περί Αποικιών», στο μεν πρώτο προφανώς από τις εμπειρίες του δασκάλου του Πλάτωνος περί του «Φιλοσόφου Βασιλιά» στο έργο του «Πολιτεία», στο δε δεύτερο πιθανόν από τις εμπειρίες δημιουργίας αποικιών από τις διάφορες Ελληνικές πόλεις. Κατά την επί 6 χρόνια διαμονή του πλησίον της Μακεδονικής αυλής, ο Αριστοτέλης επισκεπτόταν συχνά την ιδιαίτερη πατρίδα του τα Στάγειρα, ενώ συγχρόνως του δόθηκε η δυνατότητα να μελετήσει τα πολιτικά και τα πολιτειακά θέματα της εποχής του, ώστε αργότερα στο «Λύκειο» να καταστεί δυνατόν να συγγράψει το έργο του «Πολιτικά», στο οποίο εκτίθενται οι απόψεις του για την οργάνωση και τη λειτουργία της δημοκρατίας των αρίστων.

Η Ίδρυση και Λειτουργία του Λυκείου

Με την ανάληψη του Αλέξανδρου πλήρως των καθηκόντων ως βασιλιάς της Μακεδονίας και με την ανακήρυξή του ως αρχηγού και αυτοκράτορος όλων των Ελλήνων εναντίον των Περσών, ο Αριστοτέλης επανέρχεται το έτος 335 π.Χ στην Αθήνα και ιδρύει την δική του σχολή, το επονομαζόμενο «Λύκειο», στον χώρο μεταξύ του Λυκαβητού και Ιλισσού (σήμερα, δίπλα στον χώρο της Λέσχης Ενόπλων Δυνάμεων, είναι ορατά τα ερείπια της σχολής). Εκεί υπήρχε άλσος αφιερωμένο στον θεό Απόλλωνα και στις Μούσες, μάλιστα λέγεται ότι σε αυτό σύχναζε και ο Σωκράτης.

Ο Αριστοτέλης ως μέτοικος, δεν είχε το δικαίωμα να προβεί στην αγορά κτημάτων και υποχρεώθηκε να μισθώσει τα οικήματα στα οποία εγκατέστησε τη σχολή του. Οι υπό την καθοδήγηση του Αριστοτέλη φιλοσοφούντες ονομάσθηκαν και «περιπατητικοί», συνεπεία της μορφής των αιθουσών των κτηρίων που διδάσκονταν και όχι συνεπεία των περιπάτων τους.

Είναι ευνόητο, ότι οι δαπάνες για την ίδρυση και τη λειτουργία της σχολής, διετεθήσαν από τον Μέγα Αλέξανδρο. Με την οικονομική αυτή βοήθεια, ο Αριστοτέλης οργάνωσε κατά τον τελειότερο τρόπο τη σχολή του. Κατάρτισε την πρώτη μεγάλη βιβλιοθήκη, η οποία αποτέλεσε το πρότυπο για να δημιουργηθούν αργότερα οι βιβλιοθήκες της Αλεξανδρείας και της Περγάμου. Προέβη στην συλλογή χαρτών και αντικειμένων χρήσιμων για την διδασκαλία των φυσικών μαθημάτων, ενώ φέρεται ότι και ο Μέγας Αλέξανδρος, κατά την διάρκεια της εκστρατείας είχε δώσει σχετικές εντολές, ώστε πληροφορίες περί αυτά τα θέματα να αποστέλλονται στον φιλόσοφο δάσκαλό του Αριστοτέλη.

Η σχολή οργανώθηκε και λειτούργησε με κανόνες κατά το πρότυπο της Ακαδημίας του Πλάτωνος, σύμφωνα με τους οποίους, μεταξύ των άλλων κάθε μαθητής με τη σειρά ανελάμβανε και διηύθυνε τις εργασίες της σχολής επί δέκα ημέρες. Περιελάμβανε διδασκαλία και έρευνα εκτεινόμενη σε όλους τους κλάδους των επιστημών.

Οι έρευνες δεν περιορίζονταν μόνο στις φυσικές, αλλά περιελάμβανε πνευματικές επιστήμες, επιλαμβάνετο στην έρευνα μορφών πολιτευμάτων και λοιπών εκδηλώσεων της πολιτιστικής ζωής. Συγχρόνως, τα 13 χρόνια λειτουργίας της σχολής (335 – 323 π.Χ.) χαρακτηρίζονται και για την πλούσια συγγραφική δραστηριότητα του Αριστοτέλη, του οποίου τα έργα προκαλούν τον παγκόσμιο θαυμασμό, εμπνέοντας τους σύγχρονους επιστήμονες.

Από τα συγγράμματά του που διασώθηκαν, μας επιτρέπεται να συμπεράνουμε ποια θα ήταν τα μαθήματα όχι μόνο στο «Λύκειο», αλλά και τα αντίστοιχα που κατά κύριο λόγο περιλαμβάνονταν στην διδασκαλία του παιδός ακόμη Μεγάλου Αλεξάνδρου.

Επί των μαθημάτων αυτών, είναι κατανοητό ότι οι σκέψεις είχαν ωριμάσει από τα χρόνια ακόμη της φοίτησής του στην Ακαδημία του Πλάτωνος και στις διδασκαλίες του στην Άσσο και στη Μυτιλήνη.

Τα έργα του αναφέρονται σε πολλαπλά είδη επιστημών, όπως φυσική, βιολογία, ζωολογία, μεταφυσική, λογική, ηθική, ποίηση και τραγωδίες, θέατρο, μουσική, ρητορική ψυχολογία, πολιτική κλπ. τα οποία συνιστούν το πρώτο ολοκληρωμένο σύστημα στη Φιλοσοφία.

Η Μετάβαση του Αριστοτέλη στην Αιωνιότητα

Το 323 π.Χ. με την είδηση του θανάτου του Μεγάλου Αλεξάνδρου, μετά του οποίου ουδέποτε ο Αριστοτέλης διέκοψε τους δεσμούς του, οι οπαδοί του αντιμακεδονικού κόμματος βρήκαν την ευκαιρία να εκδικηθούν τους ενωτικούς Έλληνες στο πρόσωπο του Αριστοτέλη.

Το ιερατείο, με εκπρόσωπό του τον Ιεροφάντη της Ελευσίνιας Δήμητρας, Ευρυμέδοντα και η σχολή του Ισοκράτη με τον Δημόφιλο, κατηγόρησαν τον Αριστοτέλη για ασέβεια, επειδή τίμησε τη μνήμη του Ερμία, στενού του φίλου αλλά και φιλομακεδόνα ηγεμόνα του Αταρνέα, αποδίδοντας τιμές που μόνο στους θεούς αρμόζουν.

Ο Αριστοτέλης όμως, επειδή κατάλαβε τα πραγματικά κίνητρα και τις αληθινές προθέσεις των μηνυτών του, αναχώρησε, πριν από την δίκη του και εγκαταστάθηκε στη Χαλκίδα, στην κατοικία της μητέρας του, με την σύζυγό του Ερπυλλίδα και τα δύο του παιδιά τον Νικόμαχο και την Πυθιάδα, αφού άφησε διάδοχό του στη σχολή τον μαθητή του Θεόφραστο. Το φθινόπωρο του 322 π.Χ. ο Αριστοτέλης εκοιμήθη μεταβαίνοντας στην αιωνιότητα όπως στην αιωνιότητα μετέβη και ο μαθητής του Μέγας Αλέξανδρος. Η τέφρα του μεταφέρθηκε στην ιδιαίτερη πατρίδα του τα Στάγειρα, όπου επάξια ετίμησαν οι συμπολίτες του τον μεγάλο σοφό της ανθρωπότητας.

Επίλογος

Όπως αναφέρθηκε τα έργα του Αριστοτέλη καλύπτουν αν όχι το σύνολο, πάντως ένα ευρύτατο φάσμα των σύγχρονων επιστημών και των κοινωνικών

αξιών. Οι θεωρίες του ενέπνευσαν και θα εξακολουθούν να εμπνέουν τους σύγχρονους επιστήμονες, αλλά και τις ανθρώπινες αξίες.

- Μήπως οι ηθικές αξίες και τα περί φιλίας πού εκτίθενται στα έργα του «**Ηθικά Ευδήμεια**» και «**Ηθικά Νικομάχεια**» δεν είναι παρόμοιες με αυτές της Χριστιανικής διδασκαλίας και εν γένει της ηθικής της κοινωνίας σήμερα;
- Τα «**Πολιτικά**» επίσης του Αριστοτέλη μας επιτρέπουν να τον αναγνωρίσουμε σήμερα, ως «**Πατέρα της Δημοκρατίας**», υποστηρίζοντας, πρώτος αυτός, την διάκριση των εξουσιών, της βουλευτικής, της εκτελεστικής και της δικαστικής.
- Έθεσε τις βασικές αρχές λειτουργίας της δημοκρατίας, της ισότητας των πολιτών έναντι των νόμων, της ελευθερίας έκφρασης και την διακυβέρνηση της πόλης από τους άριστους.
- Το λογικό σύστημα του Αριστοτέλη, που εκτίθεται στο έργο του «**Λογική**» ή «**Αναλυτικά**», καθ' ομολογία του σύγχρονου φιλοσόφου Εμμανουήλ Καντ, θεωρείται τόσο τέλειο ώστε να μη δύναται να προστεθεί τίποτε άλλο το αξιόλογο σ' αυτό.
- Οι τεχνικές που εκτίθενται το έργο του «**Ρητορική**», σε συνδυασμό με το λογικό του σύστημα, μπορούμε να ισχυρισθούμε, ότι βρίσκουν σήμερα εφαρμογή στο δικονομικό και πολιτικό σύστημα, ιδιαίτερα προς απόδοση της δικαιοσύνης και τη λήψη ορθών αποφάσεων από τις διοικήσεις, όταν καλείται ο κριτής να επιλέξει μία απόφαση στις πολλαπλές προτάσεις.
- Η «**Ποίηση**» του Αριστοτέλη και όσα ιδιαίτερα λέγονται για την τραγωδία από αυτόν, δύνανται να θεωρούνται πηγές έμπνευσης για τους συγγραφείς και γενικά όσους άλλους ασχολούνται με το θέατρο.
- Θέτει επίσης τις βάσεις της σύγχρονης Ψυχολογίας, με όσα εκθέτει «**Περί Ψυχής**», ιεραρχώντας αυτήν στα επίπεδα: την θρεπτική ή φυτική, την αισθητική, την κινητική και την διανοητική. Ομιλεί για τις κύριες γνωστικές λειτουργίες του ανθρώπου: την αίσθηση, τη φαντασία και τη νόηση. Πλησίον προς τα σημερινά δεδομένα.
- Τα συγγράμματα γενικά του Αριστοτέλη «**Περί Ζώων**» εμπνέουν και συμπληρώνουν τις έρευνες του σύγχρονου φυσιοδίφη Κάρολου Δαρβίνου, ώστε να διατυπώσει τη θεωρία του για τη φυσική επιλογή και την εξέλιξη των ειδών, όπως ο ίδιος αναφέρει στο βιβλίο του «**Η Καταγωγή των Ειδών**».
- Επίσης στα έργα του «**Φυσικά**» και στα «**Μετά τα Φυσικά**» έχει ιδιαίτερος αναπτύξει τις έννοιες του χώρου, του χρόνου και της κίνησης, επί των οποίων αργότερα ανέπτυξαν τις θεωρίες τους τόσο ο **Ισαάκ Νεύτων** περί απολύτου και μετρήσιμου χωρου-χρόνου, όσο επίσης τις θεωρίες περί Σχετικότητας αυτών ο **Αλβέρτος Αϊνστάιν**. Μάλιστα ο Αϊνστάιν αναγνώριζε τρεις εποχές στην εξέλιξη της Φυσικής Επιστήμης: Αυτή του Αριστοτέλη, του **Ισαάκ Νεύτωνος** και την δική του.
- Σύμφωνα δε με προσωπική μου άποψη ο περίφημος τύπος $E=mc^2$ εκφράζει ακριβώς τις έννοιες «**ενεργεία-δυνάμει**» μίας ουσίας.
- Τέλος, στα έργα του αυτά αναζητά και απαντά ποιες είναι οι αρχές δημιουργίας του φυσικού κόσμου. Και αυτές, κατά τον Αριστοτέλη είναι η **ενέργεια** και η **ύλη με τα δύο ενάντια**.
- Στο δε σύγγραμμά του «**Περί Ουρανού**» ο Αριστοτέλης περιγράφει ένα σφαιρικό «πεπερασμένο άπειρο» Σύμπαν, όπως αυτό γίνεται σήμερα αποδεκτό. Με μόνη διαφορά, ότι ο Αριστοτέλης θεωρεί το Σύμπαν σφαιρικό, κινούμενο κυκλικά σε ομόκεντρους κύκλους, ενώ σήμερα θεωρείται διαρκώς διαστελλόμενο, χωρίς να περιστρέφεται.

- Ακόμη, στο έργο του «**Περί Γενέσεως και Φθοράς**» ο Αριστοτέλης αποδίδει τη γένεση και τη φθορά των όντων στην επενέργεια ζευγών αντιτιθεμένων ποιοτήτων, κατά την οποία το φθειρόμενο επιτρέπει τη γένεση του εναντίου του, δηλαδή την ανάπτυξη διαδέχεται η φθορά σε ένα αδιάλειπτο κύκλο. Αριστοτελικές διαπιστώσεις οι οποίες ισχύουν και σήμερα στην Βιολογία ως κύκλος ζωής, αλλά εκφράζουν και τον νόμο του Λαυρεντίου Λαβουαζιέ στη Χημεία, περί διατήρησης της ύλης.
- Κυρίως όμως, με την δράση των εναντίων, ως διαδεχόμενα μεταξύ τους στον αυτόν οργανισμό, δύναται να ερμηνευθεί η παράδοξη εξίσωση του Erwin Schrodinger, η οποία εξάγει ως αποτέλεσμα την ταυτόχρονη ύπαρξη της ζωής και του θανάτου.
- Ο κατάλογος έμπνευσης των σύγχρονων θεωρητικών επιστημών συνεχίζεται, ώστε δικαίως ο Αριστοτέλης να θεωρείται ο αθάνατος μέγας σοφός της ανθρωπότητας και δικαίως διαρκώς να εορτάζεται η γέννησή του και μόνον.

Επιμύθιον

Ο Μέγας Αλέξανδρος, μαθητής του μεγάλου φιλοσόφου Αριστοτέλη, ως στρατηγός κατορθώνει, όχι μόνον να ενώσει όλους τους Έλληνες, αλλά και με ολιγάριθμο στρατό φθάνει ως νικητής μέχρι τα βάθη της Ασίας, μεταφέροντας τον Ελληνικό Πολιτισμό..!

Με σεβασμό στην αιωνιότητα του Αριστοτέλη και θαυμασμό αιώνιο στο Μέγα Αλέξανδρο
Άρης Διαμαντόπουλος
Υποστράτηγος ε.α. / Δρ Φιλοσοφίας Πανεπιστημίου Αθηνών

Βιβλιογραφία

- Νεώτερον Εγκυκλοπαιδικόν Λεξικόν. Τόμος «Αρχαίο Ελληνικό Πνεύμα». Αριστοτέλης.
- Γενική Παγκόσμια Εγκυκλοπαίδεια. Πάπυρος-Λαρούς.
 - ✓ Τόμος 2^{ος}. Μέγας Αλέξανδρος.
 - ✓ Τόμος 3^{ος}. Αριστοτέλης.
 - ✓ Τόμος 3^{ος}. Αχιλλεύς.
 - ✓ Τόμος 10^{ος}. Όμηρος.
 - ✓ Τόμος 12^{ος}. Τρωϊκός Πόλεμος.
 - ✓ Τόμος 12^{ος}. Φίλιππος ο Β΄.
- Ελεύθερη Εγκυκλοπαίδεια Διαδικτύου «Βικιπαίδεια». Αριστοτέλης.
- Δήμητρα Σφενδόνη-Μέντζου. Ο Αριστοτέλης σήμερα. Η Ζωή και η Προσωπικότητα του Αριστοτέλη. Εκδόσεις Ζήτη. Θεσσαλονίκη 2010.
- Ιστοσελίδες defencenet.gr και Arxaios.net.
- Πλάτων. «Πολιτεία». Μετάφραση-Σχόλια Κ.Δ. Γεωργούλης. Εκδόσεις Σιδέρη. Αθήνα 1963.
- Άρης Διαμαντόπουλος. «Ο Πλατωνικός Ηγέτης». Εκδόσεις «Δεσμός». Πειραιάς 2012.
- Πλάτων. «Τίμαιος». Παράγραφοι 17-21b. σκοπός ολιστικής παιδείας των φυλάκων. Εκδόσεις Ι. Ζαχαρόπουλος. Αθήνα.
- Αριστοτέλης. «Πολιτικά». Μετάφραση-Σχόλια Νικόλαος Παρίσης. Εκδόσεις Πάπυρος. Αθήνα 1975.
- Αριστοτέλης. «Ηθικά Ευδήμεια». Μετάφραση-Σχόλια Νικόλαος Κυργιόπουλος. Εκδόσεις Πάπυρος. Αθήνα 1975.
- Αριστοτέλης. «Ηθικά Νικομάχεια». Μετάφραση-Σχόλια Ανδρέας Δαλέζιος. Εκδόσεις Πάπυρος. Αθήνα 1975.
- Αριστοτέλης. «Φυσικά». Εισαγωγή Η.Π. Νικολούδης. Μετάφραση-Σχόλια Φιλολογική Ομάδα. Εκδόσεις Κάκτος 1997.
- Αριστοτέλης. «Φυσικά». Εισαγωγή. Μετάφραση σε απόδοση Κ.Δ. Γεωργούλης. Εκδόσεις Δ. Παπαδήμα. Αθήνα.
- Αριστοτέλης. «Μετά τα Φυσικά». Μετάφραση σε απόδοση Κ.Δ. Γεωργούλη. Αθήνα 1992.
- Αριστοτέλης. «Περί Ουρανού». Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Φιλολογική Ομάδα. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήνα 1995.
- Αριστοτέλης. «Περί Γενέσεως και Φθοράς-Περί Κόσμου». Εισαγωγή-Μετάφραση-Σχόλια Φιλολογική Ομάδα. Εκδόσεις Κάκτος. Αθήνα 1994.
- Κάρολος Δαρβίνος. Η Καταγωγή των Ειδών. Μετάφραση Ανδρέας Πάγκαλος. Εκδόσεις Γκοβόστη. Αθήνα.
- Άρης Διαμαντόπουλος. Η Φυσική στη Βιολογία. Το Θαύμα και το Αγαθό της Ζωής.
- Φυσικοί Νόμοι και η Ζωή. Σελίδες 45-55. Αυτοέκδοση. Ναύπακτος 2008.